

Andreas Daniel Habichhorst Albrecht Joachim Krakevitz von

**Partis II. Illustriorum Isaiae Locorum Dissertatio Quarta De Lucifero Aurorae Filio,
Admirabiliter E Coelis Prolapso, Ex Isai. XIV. v. 12**

Rostochii: Wepplingius, 1695

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn740907662>

Druck Freier Zugang

RU theol. 8. April 1695

Habichhorst, Andr. Dan. /a

PARTIS II.
ILLUSTRIORUM ISAIAE LOCORUM
DISSERTATIO QVARTA IV
DE

LUCIFERO

AURORÆ FILIO,

ADMIRABILITER

E COELIS PROLAPSO,

Ex *ISAIAE* XIV. v. 12

QVAM

Auspice DEO-Homine & Ven. FCTe THEOL. consentiente;
PRÆSIDE

ANDREA DANIELE
HABICHHORSTIO,

S. Th. Doct. ejusdemq; PP. & Consiliario

Duc, Meckelb. Consistoriali, Collegiique Professorum

Ducalium nec non FCTis Theol. Seniore

hodieqve Decano,

Academicæ sententiarum collationi,

In illustriss. & perantiquæ Univ. Rostoch. AUDITORIO MAJORI

Add. XIII. April. A.C. M.DC. XCV. instituenda. sibi

ALBERTUS JOACH. *Præfexis*

EQVES MEKELB. S. Th. Stud.

Rostochi, Typis JOH. WEPPLINGII, Univ. Typogr.

ILLUSTRATIONES
DE
DISECTATIO QVARTA
PARTIS II

LUCIFERO

AVRORE FILIO

ADAM ABILITER
F. COELIS PROLAPSUS

Auguste THEOLOGIE
ABR. H. S. DE

Recherches

ANNEE 1771

HABICHORSTIO
S. T. Doct. & Consiliario
P. & Confessorio
Professore
Bibliothecario
Bibliothecarius

to illustrate the history of the
city of Rostock

ALBERTUS LOACH

Recherches, T. II. WERLINCHE Univ. Typogr.

LOC. V. JSAL. XIV. v. 12.

De

LUCIFERO, aurora filio, admirabiliter e caelis prolapsus.

Quod capite XIII. orsus est Propheta vaticinium de stupendo proxime venturo Babelis excidio, id seqv. cap. XIV. in solatium Ecclesiae regnique Iudae prosequitur: siquidem in illo cap. XIV post promissionem liberationis populi Dei, tanquam consequentis & causae simul finalis excidii illius Babylonici proxime venturi, quam v. 1. & 2. his promittit verbis: quoniam miserebitur

DISP.
IV.

Iherova Jacobi &c. mox (2.) varias super illo excidio commotiones seqq. v. 3. usque ad 11. exponit: commotiones inquam, tum gaudii in terra, tum *ἰμυρῶν* in inferno. Et gaudium quidem in terra, non tantum apud Iudaeos à Babyloniis pressos v. 3. usq; ad 7. sed apud alios quoq; populos, Tropicè nominibus quercus & cedri signatos v. 8. oriturum, & vel canticis post liberationem declarandum praedicat; *ἰμυρῶν* verò in inferno eleganti *προφωπορία* per occursum interni &c. v. 9. 10. 11. exponit, tandemque (3.) motibus his expositis & cessante inferni sermone, Propheta vaticinium de Babelis excidio eleganter *variatur* reasumit; in qua repetitione duo praepimis Propheta agit: 1. compellat 2. loquentem introducit. Compellat tum ipsum Babelis Regem, tum hostes Babyloniae Regis (1.) Regem Babelis compellat sub nomine luciferi idque facit partim admiranda quaestione de lapsu ejus v. 12. partim *severa* antecedentis superbiae exprobratione v. 13. & 14. partim iusta irrisione v. 15. 16. Deinde hostes Babyloniae Regis compellat, ut filios quoque ejus occidant v. 21. Denique loquentem introducit Deum tam *comminantem* v. 22. 23. quam *jurantem* v. 24. seqq. Ad prius, sc. compellat.

K

pellatio.

pellationem, & allocutionem Regis Babyloniae sub nomine *luciferi*, quam admirabundâ quæstione Propheta incipit, præfens pertinet locus, ita se habens: אֵדִן נִפְלָה מִשָּׁמַיִם הַלֵּל בֶּן-שָׁחַר נִגְדָה: חוֹלֵשׁ עַל-גִּוִּי: i.e. *quomodo cecidisti è cælis, lucifer, fili aurora? excisus es ad terram, qui debilitabas gentes.* Quem sanè locum, quia variis expositionibus est obnoxius, paulò pluribus consideraturi, tum *sensum* ejus genuinum, remotis expositionibus falsis, eruemus, tum *usum* quoque attingemus.

§. 2. Duo quidem præprimis, in *mirabunda hac quæstione de casu luciferi* tractanda occurrunt: Nimirum 1. *objectum* admirationis, 2. *incentivum* i. *causa ejus*. Et primò quidem circa *objectum* admirationis, quod est *casus* Regis Babylonici sub nomine *luciferi*, quæritur? *quis ceciderit* & quis adeo per *luciferum* intelligatur? 2. *unde ceciderit*? sc. è cælo s. è statu sublimiori, 3. *quousq;* ceciderit? sc. in terram s. statum longè humilimum. 4. *quomodo ceciderit*? sc. admirabiliter. Deinde v. *causa* admirationis super hoc casu duplex apparet, & continetur compellatione gemina, quia sc. (1) *lucifer filius auroræ* erat (2) *gentes debilitaverat*. Nobis v. non vacat hîc prolixam de singulis commentationem adornare, sed præcipuam tantùm loci controversiam, circa *objectum* admirationis i. e. circa *lapsum luciferi* considerare, *quisnam* scil. *per cadentem hunc luciferum intelligatur*? paulò plenius percontari adlubescit.

§. 3. Circa illam, de *lucifero è cælis prolapsò*, quæstionem præcipuam, *quis* scil. *per luciferum hunc intelligatur*, duo discutere oportebit 1. *vocem* לְהִלִּי i. e. *luciferi*, quid sibi velit? 2. *rem ipsam*, quis per לְהִלִּי s. *luciferum* cadentem hic notetur? Ad *vocem* quod attinet, tum *Etymologia* ejus, tum *Homonymia* venit dilucidanda. Circa originem vocis לְהִלִּי quæritur, utrum sit *Imperativi* modi verbum, an v. *nomen*? Prius sanè nonnullis & præcipuè quidem *Aquila* & *Hieronymo* placet, existimantibus, illam esse *Imperativum* à Rad. לָלַל *ejulavit, ululavit*, quæ in Impe-

Imperativo Hiphil habet הִילֵל vel הִלִּיל ejula: posterius legitur Zach. 12. 2. Unde & Hieronymus: *In Ebraico*, inquit, *ut verbum exprimamus ad verbum, legitur: quomodo cecidisti de caelo ulula, fili deluculi.* Neque Sanctius Jesuita interpretationem hanc planè rejecit, dum in Comment. Jsaï. h. l. p. 162. de versione Aquilæ, quam Hieronymus non improbat, ita censet: *Neq. sensus (versionis Aquilæ) diversus, cum statim addatur id, quod lucifero sit necessario tribuendum, ut quod filius sit auroræ, aut quod oriatur manè.* Hic ergo filius auroræ ululare jubetur. Nos v. cum aliis stellæ illam matutinæ nomen esse malumus à splendore claro & laudabili sic dictæ, ut sit à Rad. הִלֵּל gloriatus est, quod in Piel significat laudavit, glorificavit; in Hiphil clarificavit, inclaruit: unde in præced. c. 13. Jsaï. v. 10. in Fut. Conjugationis Hiphil est הִלִּיל clarificabunt, quod etiam de sideribus ibi adhibetur, cum de tempore excidii Babylonici dicitur: *quia stellæ cælorum non clarificabunt lucem suam.* Adeoq; הִלֵּל vi originis notat clarum, fulgentem, gloriosum, qualis certè stella est matutina, phosphorus & lucifer dicta. Favent nobis seqq. loci versiones: LXX. enim reddunt: ὁ ἰωφὸς ὁ ἄνα-
τὲς h. e. lucifer manè oriens: quos vulgatus sequitur ita vertens: *lucifer qui manè orietur.* Similiter Chaldeus paraphrastes: *quomodo dejectus es ab altitudine, qui fuisti splendidus in medio filiorum hominum, uti stella splendidissima (phosphorus) inter stellas.* Ita & Lutherus: *Wie bistu vom Himmel gefallen/du schöner Morgenstern!* Neque obstat (1) quod litera, in voce הִלֵּל potius videatur indicare Radicem הִל, ejulavit, quàm R. הִלֵּל laudavit, inclaruit: siquidem talis insertio quiescentis literæ Jod in aliis quoque nominibus reperitur, quorum Radix literam hanc non habet. Sic הִלֵּל celestis, jubilum, quod reperitur seq. c. 16. Jsaï v. 9. & 10. à R. הִלֵּל item הִלֵּל palatium, templum, à Radice הִל (2) Neque obstat quod B. Varenius Comment in Jsaï, part. 2. b. l. p. 30. (ubi brevibus hunc locum attingit) ad quæstiones: *quid הִלֵּל*

Et quis ille כן-שחר הלה qui cælo excidisse dicitur? sic respondeat
 1. הלה tam à הלה cui ejulandi inest significatio, quàm ab
 הלה in significatione sive laudandi sive splendendi, atque
 ita derivationem vocis הלה à הלה ejulavit, non videat-
 tur improbare: ex ejusdem enim responsione ad
 quæstionem 2. à semet ipso propositam, quæ l. c. sequitur
 atque ita habet: *de phosporo interpretes juxta literam, & de Ba-
 bylonio, fulgidissimo hæterus toto orbe sidere, juxta sensum litera-
 lem.* Utrumque rectè: pro illo facit הוה filius auroræ, pro hoc
 titulus Tyranni: debilitasti gentes: Ex hac, inquam, responsi-
 one ejus apparet, ipsum per הלה intelligere juxta literam
luciferum, adeoque derivationem vocis הלה ab הלה præferre.
 Neque (3.) obstat, quod juxta *Sanctum* paulò antè citatum,
sensus versionis, quæ vocem הלה pro Imperativo habet, &
 per ejula reddit, non sit diversus à nostra: Siquidem potius ad
 intentionem Spiritus S. respiciendum est, quæ ex accentuatione
 fontis apparet. Si enim sensus verborum hic foret: *quomo-
 do cecidisti de cælo? ulula fili aurora*, quem *Aquila* proposuit & *Hi-
 eronymus* non improbavit; certè in voce ממשמ i. e. è cælis,
 quæ vocem quæstionis הלה proximè antecedit, accentus di-
 stinctivus major, *Sakephkaton*, locum haberet, quia sensus abso-
 lutior sistitur in vocè ממשמ i. e. è cælis, quando hæc *Aquilæ*
 versio locum obtinet: *quomodo cecidisti è cælis? ulula fili au-
 rora*: quàm cum nostra versio retinetur: *quomodo cecidisti
 de cælo, lucifer, fili auroræ*? Jam verò non major ille, sed mi-
 nor distinctivus *Tipcha* in voce ממשמ ante הלה apparet.
 Proinde non *Aquilæ* sed הוה LXX. versio, quæ & nostra est,
 tanquam genuina meritò antefertur.

§. 4. Est v. nomen illud *Luciferi*, quod per E-
 bræum הלה h. l. signatur, ἐκ τῶν πολλὰ ἄστρος λεγόμενον. Primò
 enim aliquam de stellis errantibus notat, quæ *Venus* appellari
 solet: Hæc enim si matutino ortu Solem antecedit, *Phospho-*

rus

rus dicitur f. *Lucifer*, & cum periphrasi, (quam Propheta hic addit) *filius aurora*, quia cum aurora apparet vel ante auroram splendere solet & qv. in auroræ sinu nascitur. *Filius a.* Ebraeis dicitur, quicquid in alicujus sinu atq; complexu est, ut *insula filia maris*, *sagitta filia pharetræ*, vel quicquid aliud speciali modo refertur, ut *filius anni*, 1. Sam. 13. 1. *filius mortis* 2. Sam. 12. 5. Conf. *Wasmuthii* Gram. in Append. 2. de Idiotism. Synt. p. 286. Si a. vel peri solem sequitur *Hesperus* audit. (2.) etiam *Christo* nomen *Luciferi* in Scripturis tribui non dubitatur considerantibus præ ceteris locum 2. Pet. 1. 19. *donec dies illucescat* & *φωσφόρος* h. e. *lucifer oriatur in cordibus vestris*. Illa enim verba de Christo accipi contendunt Interpretes, sive intelligantur de tempore & die adventus Christi ad excindendos Judæos liberandosq; Christianos, sive de incremento fidei vel clariori & perfectiori Christi & mysteriorum cognitione, per Evangelii verbum & Spiritus S. operationem in cordibus ipsorum oriente. Siquidem & alibi passim in sacro Codice Christus modo audit *לumen gentium* Isai. 9. 2. c. 42. 6. 7. c. 49. 6. item *φῶς αἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν* Luc. 2. 32. modo *lumen verum* Joh. 1. 9. *Lumen mundi* Joh. 8. 12. *lumen μέθ' ἡμῶν* Joh. 12. 35. modo *oriens ex altis*, apparens nobis in tenebris & umbra mortis sedentibus Luc. 1. 79. modo *ὁ ἀστὴρ ὁ λαμπρὸς καὶ ὁ πρωῒνος*, vel, ut alii legunt Codices, *ὁ ῥοδινός*, ubi Luth. *schöner Morgenstern* Apoc. 22. 16. (3.) Nomen *Luciferi* proprium est cujusdam *hæretici*, quem *Augustinus* de hæres. ad Qv. vult Deus n. 81. Episcopum vocat Caralitanum; *Isidorus* v. l. 8. c. 5. Episcopum Syrmiae appellat, simulque de Sectatoribus ejus *Luciferianis* hæc addit: *à communione recesserunt & cum ipso Lucifero, autore suo, qv. maneoriebatur, cadere meruerunt.* (4.) quidam *antesignani* quoque *Diabolorum* hoc nomen esse putant, qv. occasionem ex loco hoc Isaiano sumfisse videntur, in qvo Prophetam de lapsu Diaboli primævo agere, vel ade-

K 3

undem

undem alludere censent. Quod verò neque hic loci de Satana agatur, neque alibi in S. Codice Satanas hoc nomine insigniatur, infra ostendetur. Unde non probamus, qui sub titulo: *apostasia Luciferi cum angelis suis*, commentationes adornarunt. (s.) nomen *Luciferi* de lucidissimo Regum orientis, qui *Luciferi* instar fulsit, sed de celsitudine sua dejectus est, h. l. adhibetur, de qua sententia pluribus nunc despiciemus adeoque à voce ad rem ipsam procedemus.

S. 5. Res ipsa verò, de qua quæritur, scil. *quis per luciferum de cælis admirabiliter prolapsus* hic intelligatur? claritè apparebit, si primò *diversas mirèq; variantes* de lucifero sententias breviter examinemus, deinde *veram* rationibus etiam firmemus. Inter variantes v. sententias primo statim loco *Sanctius* Jesuita, atq; ex eo D. Dn. Pfeifferus in dub. vex. h. l. sententiam *Leonis Castri* refert, qui per Eusebii vestigia (uti quidem sibi perivasit) ductus, locum hunc ad *Christum crucifixum mortuumq;*, qui *Phosphorus* aliàs in citatis suprà locis vocatur, pertinere putavit, quasi *infernus subter conturbatus* (ceu præced. versu dicitur) h. e. interni principes & tenebrarum potestates, occurrerint *Christo jam mortuo eiq; insultantes objecerint*, quod nec ipse *Lucifer Christus*, sicut ceteri, mortis necessitatem effugerit. At verò (1.) contextus huic sententiæ reclamatur, ceu inspectio docet (2.) neque *Eusebius* rectè inspectus *Leoni Castro* patrocinator: postquam enim sequentia Christi patientis verba ex Pl, 12. allegasset: *ne recedas à me, quoniam afflictio prope adest, quoniam non est qui adjuvet*, statim de suo addit: *credibile autem est, vidisse infernas quoq; ac tartareas belluas, agrestes atq; formidabiles, de quibus Isaias ad eum, qui de cælo ceciderat, Luciferum sermonem intendens ita loquebatur: infernus subter te conturbatus est, in occursum adventus tui suscitati sunt tibi omnes gentes.* Ita Eusebius. Quis v. ex illis Eusebii verbis, rectius inspectis, cum Leone Castro colligeret, Eusebium hîc per

per Luciferum intellexisse Christum? *In contrarium v. communiter hunc locum interpretati sunt veteres & praesertim Gregorius Papa in Ezechiel. Origenes l. 1. $\omega\epsilon\iota\ \delta\epsilon\chi\alpha\iota\upsilon$ c. 5. & l. 4. c. 2. Tertullianus l. 5. adv. Marcion. c. 11. & 17. Athanasius de pass. & cruce Domini, Ambrosius in Ps. 118. serm. 3. item Scholastici, qui certè quoniam Luc. X. 18. dicitur: *Vidi Satanam sicut fulgur de caelo cadentem*, locum hunc de principis angelorum casu accipiunt, adeoque per luciferum literaliter Principem Diabolorum intelligunt, qui olim de dignitate sua decidit, eumque propterea Luciferum ajunt nominatum, quod in maximo creatus sit splendore. Unde & vulgo Antesignanus Dæmœnum Lucifer audit. Sed nihil hîc in antecedentibus de lapsu principis Angelorum & judicio primi lapsus habetur, sed potius Rex Babel præced. v. 4. disertè nominatur & prædicata, quæ in sequentibus lucifero huic tribuuntur, in sensu literali ad Satanam trahi nequeunt, sed Regi terreno competunt, quælia sunt 1. debilitatio gentium, ex qua imperii Regum Babyloniae incrementum cœpit, 2. sepultura denegatio, 3. aliorum suppressio, 4. memoria nepotum Babyloniorum deletio. Conf. v. 12. 16. usque ad 21. Unde & Calvinus in Comment. h. l. p. 128. *Quod de Satana*, inquit, *hunc locum exposuerunt, id ignorantia factum est: Contextus enim satis docet, hæc de Rege Babyloniorum intelligenda esse.* Similiter Wolffg. Musculus Comment. h. l. p. 245. *Qui de lapsu Demonis exponunt, seriem vaticinii hujus disserpunt, ut id intervertant, quod potissimum sibi Propheta in hoc Rege impio aliisq; consimilibus perstringendum sumsit. Scimus Satanum cecidisse, sed luciferum in scripturis alicubi vocatum non reperimus.* Ita ille. Neq; etiam Luc. 10. 18. de lapsu Principis angelorum agitur, quem cetroque locum sententiæ hujus Patroni rationis loco produciunt, uti id nexus verborum & scopus loci ostendunt. Et si vel maximè de illo ibi lapsu ageretur, nulla tamen argumento consequentia inesset. Alii ergo*

(3.)

(3.) *allegorico* quidem vel etiam *mystico* sensu de *Satana* locum intelligunt, *literali* tamen sensu de *Rege Babylonis* accipiunt. Ita *Hieronymus*, *Cyrillus* & cum his *Augustinus* l. 3. de doctr. Christiana c. 37. &c. Quid? quod *Sanctius* credit, idem dicturos fuisse autores præcedentis sententiæ, si ea de re plura, aut non casu in illum incurrentes locum pauca dixissent; unum tamen excipit *Origenem* omnino id negantem. Similiter & *Pontificii*, referente *Pererio* in Genesin p. 758. non ignorant quidem, vaticinium hîc *secundum historie veritatem de infelici Regis Babylonici casu* in summam ex altissimo prosperitatis gradu miseriam, extare; sensu tamen *mystico* lapsum *Angeli luciferi* ex summa felicitate, in qua creatus fuerat, in maximam miseriam notari censent. — De qua Pontificiorum sententia iudicium *Hackspanii* ex *Notis* ejus *Theol. & Philol.* ad h. l. p. 583. audire placebit: Cum, inquit, sensum hunc mysticum volunt loco argumenti esse, vix est ut quisquam illis id largiatur. Et, quousque tandem possemus progredi, si, quod *Pererius* asserit, consensus Patrum, sensu mystico utentium, in argumentando declararet, illum fuisse principaliter à *Spiritu S. intentum*. Mittamus potius talia, & quæ *Historie veritas* aperit amplectamur, neque ex figuris dogmata extorqueamus. Nonnulli (4.) ad Regem quidem *Babylonie* locum referunt, sed tamen ad lapsum *Diaboli* hic alludi, vel *Babylonie Regem* hic conferri cum *Satana* putant. Cujus sententiæ Patroni in hac compellatione subaudiunt notam similitudinis q. d. quomodo cecidisti de cælo, O Rex *Babylonis*, sicut *Lucifer* ille filius auraræ, Princeps *Demonum*, cujus superbiam implesti? Ita *Vatablus* in notis ad *Bibl. & Hector Pintus Lusitanus* ad h. l. uti & *B. Calovius* in *Bibl. ill.* h. l. Eadem sententia *Coccejo* quoque in *Comment. Jsaï.* h. l. non incommoda videtur; nobis tamen haut vera censetur, cum *Satanas* nullibi in *Scripturis* *Lucifer* audiat & potius comparatio cum stella hîc matutina instituat, ceu *infr.* ex §. 8. apparebit. Præterea etiam (3.) dictus jam

jam (s.) B. Calovius in Bibl. illustr. h. l. i. iudicat, sententiam de Diabolo admitti posse, si per accommodationem & analogiam fiat, quem sequitur Dn. D. Pfeiffer, in dub. vex. h. l. His praeivit Brennius in Jsa. h. l. ubi, cum veterum interpretationem de casu Diaboli *abustum* vocasset, addit, *verba eò passe accommodari*. Omnibus his (6) reclamatur Grotius, dum per Luciferum hinc intelligit, non aliquem Babyloniae sed Assyriae Regem, *Sancheribum*. Ceterum uti praeced. 3. Disput. §. 8. commentum Grotii de tempore excidii Babelis, quod ad versum 22. cap. XIII. *inter tempora Sancheribi Assyrii & Nebucadnezaris Chaldaei* statuebat, rejecimus: ita & hinc sententiam ejus de *Sancheribo* repudiamus. Siquidem in praeced. v. 4. capitis hujus XIV. diserta *Regis Babylonii* mentio habetur, & continua textus cohaerentia ejusdem Regis casum hinc designari sic satis commonstrant.

§. 6. Ex adductis ergo clarescit, juxta praestantiores hinc Interpretes per *Luciferum* literaliter Regem esse Babyloniae intelligendum. Sed novae hinc disputationi campus patet, dum ulterius quaeritur, *quisnam ille Rex fuerit*, cui sub *luciferi* nomine tantum hinc casum Propheta denunciavit? Communiter hinc Interpretes cum Hieronymo Regem hunc censent esse *Nebucadnezarem*. Cum enim de superbia ejus stultaque cogitatione, qua erecta sibi statua divinos à suis honores depolcebat, ex Dan. cap. 3. constet, in eundem quoque *Nebucadnezarem* quadrare putant, quae de affectata ejus divinitate hinc seqv. v. 13. & 14. dicuntur. Ceterum haec sententia minimè consistit: Licet enim versus 13. & 14. affectatam Regis divinitatem deridentes, ad *Nebucadnezarem* possint accommodari; reliqua tamen, quae sequuntur, ad eundem minimè quadrant, ut quod (1) *lucifer hic à sepulchra sua sit projectus, ne scil. in illo sepeliatur*, juxta v. 18. 19. 20. 21. siquidem *Nebucadnezar* gloriosam morte succubuit regioque more sepultus est; De *Belfazere* v. *Nebucadnezaris* nepote ex Dan. 5. constat, quod noctu inter epulandum, captam urbe Babel, interfectus atque, ut probabile est, in hostili confusione haut quaquam honorificè, nedum regia, is sepulturae sit traditus; sed cum aliorum potius caesorum cadaveribus miserè projectus, vel tumultuariè etiam sine ceremonia, sepultus. Equidem *Jhudai* referunt, *Evilmerodachum* jussisse, ut *Nebucadnezaris* corpus è sepulchro effoderetur, quod primores regni non auderent nomen illi dare, nisi mortuum esse Patrem constaret. Quorsum & citata jam versus 19. verba: *sed tu projectus es מן קברך è sepulchro tuo*, trahere videntur; sed *Hieronymus*, ceteroqui satis credulus, pro fabula istam habet relationem: siquidem & vox Ebraeae ex v. 19. jam citata, non reddenda: *de*, vel è *sepulchro suo*, quasi antea sepultus è sepulchro

pulchro sit extractus & projectus; sed Ebraismus hic dandus, quo projectus est sepulchro idem est, quod projectus turpissimè, ut sepultus non sit, vel reddi sic potest: projectus à sepulchro, ne sc. in illo sepeliretur, cum particula *non* tantum per *è, de,* sed & per *à* usitatè reddatur. Nec (2.) ad *Nebucadnezarem* quadrat, quod *sine prole, regni hærede, decesserit*: omnes enim sanguinis Babylonici reliquæ, etiam imbelliores annisq; minores interficiendæ seq. 21. dicuntur; Nebucadnezar autem filium *Euilmerodachum* & nepotem *Belsazarem* habuit successores; *Belsazer* contra sine regni hærede occubuit: siquidem filii mortuo Patre regno haut sunt potiri, sed simul cum Parente regnoq; communica de sublati: Darius n. Medus Belsazere occiso regnum accepit; Dan. 6.1. & filii ejus occisioni sunt preparati, jussu Dei, conf. seq. v. 21. Nec (3.) quod à *Medis Persisq;* subjugandus & cum prole interficiendus fuerit, ceu collatio seq. v. 21. (ubi DEUS Medos Persasq; alloquitur) & præced. v. 17. & 18. c. XIII. ostendit: quod non in Nebucadnezare, sed nepote ejus Belsazere impletum, ceu præced. Disp. 2. ad v. 3. & 17. cap. XIII. ostensum. Relinquitur ergo Luciferum hunc esse Belsazerem, fulgidissimum hætenus toto orbe sidus. Consentiant *Brenius* h. l. *Sanctius* Comment. in *Isai.* h. l. p. 16., *Wolfg. Musculus* Comment. in *Isai.* ad v. 19. c. 14. p. 248. *B. Varenius*, Comment. part. 2. p. 30. concl. 17 & p. 31. concl. 21. *Dn. D. Pfeiffer.* in dub. vex. h. l. & c.

§. 7. Ab hac v. sententia de Rege *Babylonio* & quidem *Belsazere* recedunt *Calvinus* Comment: super *Isai.* ad v. 18. cap. XIV. p. 129. & *Coscejus* in Comment. h. l. nec non *Dn. D. Seb. Schmidius* in Comm. *Isa.* nuper edito p. 145. h. l. dum non de certo Rege *Babylonico*, sed potius de Regno *Babel* locum hunc interpretantur. Et quidem *Dn. Schmidii* verba sic habent: *Intelligendum est regnum Babel, quod tantum excelebat in er reliqua regna, quantum lucifer inter stellas, & p. seq. 146. ad seq. v. 18. ita commentatur Idem: Iudei hunc locum (omnes Reges gentium jacent cum gloria) de Nebucadnezare accipiunt, sed per fabulam. D. Brenius longè melius d: Belsazere Rege ultimo, qui intersectus est, Dan. 5. Non tamen constat an Belsazer insepultus sit relictus: ideo fortè non tam de Regibus quàm de regnis accipienda hæc sunt, b. s. alia regna gentium dura etiam passa sunt, & imprimis à Babel ipsa; manserunt tamen regna, licet humiliata & in sepulchra quasi sua depressa; at regnum Babel planè eversum est. Ratio habetur v. 20. quia tota terra eversa est, populus excisus, & seq. v. 21. 22. multorum cerè Patrum & posterorum mentio fit, non unius Regis. Hætenus ille. At verò cum Propheta satis clarè hic de personis loquatur, nempe de Rege *Babel* v. 4. de viro v. 16. num hic vir ille? de Rege Regibus gentium cum gloria sepulchris contradistincto v. 18. de non sepeliendo*

c. 1770

cum aliis v. 20. adeoque de lucifero hoc prædicet, quæ personæ competunt, proinde malumus proprietatem verborum retinere adeoque de persona *Belfazeris*, quàm de regno *Babel* locum interpretari, præsertim cum *Dn. D. Schmidius* sententiæ nobis adversæ particulam dubitandi fortè annectat. Nec movet nos (1) ejus ratio, quod non constet, an *Belfazer* insepultus sit relictus: probabile enim est, in tanta confusione illius interfecti corpus cum aliorum tunc caesorum cadaveribus projectum (nam plerumq. occisi in bello non sepeliuntur, uti ipse *Dn. D. Smidius* p. 147. ad verba seq. v. 19. *descendent ad lapides foveæ sicut cadaver conculcatum*, commentatur) vel tumultuariè etiam sine ceremonia, nedum regia esse pompa, sepultum, ceu *B. Varenius* in *Comment. part. 2. p. 32. concl. 21.* loquitur: id quod ex eodem quoque v. 18. patescit, ubi comparatio inter Regem *Babel* & alios gentium Reges instituitur: de aliis enim dicitur: *omnes gentium Reges jacent cum gloria quisq. in domo sua.* Ad quæ verba idem *Dn. D. Smidius* p. 146. comparatè, inquit, intelligenda; *magis honestè quàm tu sepulti sunt.* Unde patet, Regi huic *Babylonico* tantum honorificam regiamque denegari sepulturam, qualem *Belfazeri* in tanta confusione occiso, cum regnum simul à *Medis Persisque* eidem auferretur, accidisse quis affirmet? Nec movet nos (2) quod addit, seqv. v. 20. rationem sepulturæ hîc derogatæ haberi, quia tota terra eversa est, populus occisus &c. Nam (1) in textu non habetur: tota terra eversa est, populus occisus; sed terram tuam (o *lucifer Rex*) perdidisti, populum tuum occidisti (2) si vel maximè diceretur: quia tota terra eversa &c. qualis esset consequentia? Sed dices: *Belfazer* suam non perdidit terram nec populum occidit suum, Ergo *Belfazer* non est *lucifer* ille. Resp. *Propheta* sermonem esse de culpa Regis & eventu h. l. quia peccatis omnino tuis effecisti, ut terra tua everteretur, populusq. tuus extirparetur. Multò minus (3) sequens v. 21. sententiam destruit nostram & adversam adstruit, quod multorum ibi patrum & posterorum, non unius Regis fiat mentio. Qualis enim denuo consequentia est? Alio enim sine patrum quoque mentio hîc habetur: non enim tantum propter unius parentis, dicti *Belfazeris*, sed & propter Patrum *IAvorum*, e. c. *Nebucadnezaris*, delicta *Belfazeri* filiusque ejus vira & regnum est ereptum.

§. 8. Cum igitur nulla nos necessitas cogat, ut locum hunc non de Rege sed regno *Babel* interpretemur, jam tandem, sed paucis adhuc, quærere libet, quo sensu vel tropo sermonis Rex ille dicatur *lucifer*, filius aurora? an quia cum *Damo. um principe*, qui olim de dignitate, in qua creatus erat, decidit, ut ita sit argumentum ab exemplo? an v. quia cum *felix matutina* comparatur? Præter quidem Patribus quibusdam

dam, uti ex supra dictis apparuit, placuisse videtur. Sed verò cum Diabolus nusquam in scripturis nomine luciferi insigniatur, neque contextus permittat, ut locum hunc de Diaboli casu interpretemur, uti supra §. 5. ostensum est, frustra sanè sunt, qui collationem Regis Babel cum Dæmone hic comminiscuntur. Hinc *Chaldei* potius supr. §. 3. citati aliorumque nobis expositio arridet, qui metaphoram hic à *stella matutina* petitam dari contendunt: hæc enim comparatio non tantum profanis, sed & sacris Scriptoribus usitata legitur, quando rei pulcherrimæ splendorem exponunt. Sic Virgil. l. 8. *Æned. de Pallante*:

*Qualis ubi oceani perfluit lucifer unda
Exiit os sacrum cælo.*

Et Cantic. 6. 9. *Sponsa* pulchritudo *aurora* astrisque, & Syr. 30. 6. *Simon* summus sacerdos *stellæ matutinæ* comparantur &c.

§. 9. De sensu loci, ut opinor, sic satis. *Abusus* quoque ejus ex illis jam conspectus est, quæ occasione Veterum sententiæ, de lapsu Diaboli primo & de nomine luciferi ex h. l. principi Diabolorum perperam tributo, sunt deducta. Ad usum v. loci respicientibus incidit locus ferè parrallelus Apoc. 9. 1 *vidi stellam ex cælo lapsam in terram*, cujus respectu casum luciferi Regis Babylonici, sideris illius politici, ad casum sideris Ecclesiastici, *Papæ Romani*, accommodamus; quod non minus licebit nobis, quàm aliis, quibus eundem Regis lapsum ad Diaboli casum (uti supra §. 5. notatum est) accommodare placet. Unde nos admirabunda hic quæstione ad Papam directæ exclamamus: *quomodo cecidisti de cælis in terram lucifer Romane?* Apocalypsis enim l. c. ad hunc de casu *Luciferi* Babylonici locum alluisse videtur, ita ut monere nos videatur, ne in isto Regis Babylonici casu subsistamus, sed illud hic sidus recogitemus, quod non modò cum Rege Babelis (juxta sequentes proximè versus 13. & 14.) *in corde suo dixit: in cælum super astra DEI exaltabo solium meum, similis ero altissimo*; sed & *ex cælo in terram cadere visum est*. Sidus enim illud Apocalypsicum quod c. 9. 1. cadere ex cælo visum, est Pseudopropheta, in Babylone spiritali regnans, & notabilem præ cæteris sideribus in Cælo sibi Ecclesiastico locum tribuens, à nullo judicari se patiens, nova Ecclesiæ dogmata obtrudens, Christi vicarium se prætendens & super omnia se efferens, Cónf. 2. Thess. 2. 4. Cum enim hæc autoritas ejus illegitima Ministerio Lutheri sit detecta magnamque partem jam amissa, meritò hæc in Ecclesia vox resonuithodieque illam resonare fas est: *Quomodo cecidisti de Cælo in terram, Lucifer Romane?*

COROLLARIA RESPONDENTIS.

1. **Q**uamvis per Luciferum de Cœlo prolapsum ap. J/ai. XII.
11. perperam à Veteribus intelligatur Diabolorum antesigna-
nus; hujus tamen occasione nonnulla de lapsu Angelorum & co-
gnata annexere Corollaria licebit.

2. Angeli mali non sunt à Deo creati. vid. Ep. Jude v. 6. &c.

3. Quo tempore v. lapsi sint angeli, aut quodnam primum illorum
peccatum, ex S. Sript. apodicticè concludere non licet.

4. Somnium v. illud quorundam Patrum, quod angeli quidam li-
bidinibus sese inquinaverint, verè somnium est. Ex quo fundamento
etiam liber Enochii supposititius judicatur.

5. Diabolum in malo jam adeo obfirmatum esse, ut neq. possit neq.
velit resuscitare, ex Scriptura S. rectè colligitur.

6. Magna est inter eruditos contentio, utrum Dæmones gene-
rare possint homines? Affirmant id ex Pontificiis & Scholasticis non
pauci; quibus non suffragor.

7. De futurorum prædictione, quæ non rarò à malis editur spiriti-
bus, statuo, quod illi quidem per speciem quandam ex causis necessariè
connexis notitiam habeant; imò interdum revelatam, habi-
tualem v. nullam.

8. Exemplum mulieris, Samuelem incantationibus suis in vitam
revocantis 1. Sam. XXVIII. 13. pro sententia Necromanticorum planè
non pugnat: ille enim verus Samuel non fuit.

AD

Generosum & præclarè doctum DN. KRAKEVIZIUM,
De LUCIFERO è cœlis prolapsò ex J/ai 14. 12. publ.

Disputaturum.

KRAKEVITSIUS:

Anagr. Z resoi in TS.

(1.) TU CIVIS SACER. †

Nobilis ac Civis simul, ast Academicus audis
Et sacer à studio nobiliere, sacro.
Altiùs haut poteras, generoso sanguine cretus,
Surgere, quàm Civem Te profitendo sacrum.

Hoc rutilas studio, stellas uti Lucifer inter,

Hoc in Corde Tuo lucifer * ortus agit;

Hocce

Hocce *creas* Tibi fulgidius nomenqve deusqve;
Quàm si juridicum fors sequerere forum:
Hoc *arces* mala, quæ Juvenes quamplurima turbant,
Arcendog, mali fulmine porro *cares*.
Gratulor egregiis mysteria nominis ista,
Et precor, ut *Cæli* postea *Cives* oves.
† *Sacer*: Anagg. *creas*, *arces*, *cares*. * 2. Pet. 1. 19.

(2.) CURATIUS CIES.

Bella novenarum studiis inimica sororum
Spernis, quæ rutilo sanguine sæpe madent;
Castra tamen meliora subis ac arma capeffis:
Bella magis DOMINI Religioqve placent.
Ista *cies*, sed non obiter; *curatius* instas,
Sæpeque conatûs das documenta Tui.
Pergito Te generosum *curatumque* probare,
Sic mihi tergeminâ nobilitate viges.

(3.) VITIS ACCURES.

Dum *vitis* generosa mihi, *Krakevize*, vocaris,
Cures, nos fructu nobiliore frui.

LMq.

A. D. HABICHHORST, D.

Vix generosa magis generosi pectoris edes
Signa, Prophetarum quàm loca quando doces.
Gratulor hos animos! PROAVI vestigia serves,
Ut decores sacrum Nobilitate Chorum.

J. N. QVISTORPIUS, D.

Ech schreibe Dir mißkust und sonderem Vergnügen/
Mein wehrteschätzter Freund/ diß was ich schreiben sol/
Weil sich mit deinem Fleiß und Preiß es so muß fügen/
Daß jederman von Dir/ kund ist Rühmens- voll/
Ich rühme Wehrtesten Dein vieles Fleiß Beginnen/
Daß auch schon oft daheim bey mir sich hat eröngt/
Indem dein kluges Mit- und scharffes Wieder- Sinnen/
Nebst andern mancher Stund von deinem Fleiß gezeugt.
Nun diß erfreue dich/ du hast es wol getroffen/
Bey so gestaltem Fleiß/ bleibt nicht dein Ruhm zurück/
Es stehn auch deiner Müh die Ehren- Pforten offen/
Mein Kratviz/ fahre fort/ ich wünsch in allen Glück.

C. A. von Bülow.

3(0)2

COROLLARIA RESPONDENTIA

1. **Q**uamvis per Luciferum de Caelo prolapsus
11. perperam à Veteribus intelligatur Diabo-
nus; huius tamen occasione nonnulla de lapsu A-
gnata annexere Corollaria licebit.

2. Angeli mali non sunt à Deo creati. vid. Ep. Jud.

3. Quo tempore v. lapsi sint angeli, aut quodnam
peccatum, ex S. Script. apodicticè concludere non lice

4. Somnium v. illud quorundam Patrum, quod a-
bidinibus sese inquinaverint, verè somnium est. Ex
etiam liber Enochii supposititius iudicatur.

5. Diabolum in malo jam adeo obfirmatum esse,
velit resuscitare, ex Scriptura S. rectè colligitur.

6. Magna est inter eruditos contentio, utrum
rare possint homines? Affirmant id ex Pontificis &
pauci; quibus non suffragor.

7. De futurorum praedictione, quæ non rarò à ma-
bus, statuo, quod illi quidem perspectam quandam ex
sonnexis notitiam habeant; imò interdum reu-
tualem v. nullam.

8. Exemplum mulieris, Samuelem incantationib;
revocantis 1. Sam. XXVIII. 13. pro sententia Necrom-
non pugnat: ille enim verus Samuel non fuit.

AD

Generosum & præclarè doctum DN. KRAKEVITS:
De LUCIFERO è cælis prolapsò ex Jsaï 14

Disputaturum.

KRAKEVITS:UIS:

Anagr. Z resoi in TS.

(1.) TU CIVIS SACER. †

Nobilis ac Civis simul, aut Academicus at
Et sacer à studio nobiliore, sacro.

Altius haut poteras, generoso sanguine
Surgere, quam Civem Te profitens

Hoc rutilas studio, stellas uti Lucifer inter,

Hoc in Corde Tuo *lucifer* * ortus agit;

the scale towards document

B9

C9

A8

B8

C8

A7

B7

C7

O1

O2

O3

10

O9

10

11

16

17

18

19

20

A5

B5

A2

B2

C2

A1

B1

C1

B1

C1

B1

C1

B1

C1

B1

C1

B1

C1

B1

C1

Image Engineering Scan Reference Chart T1263 Serial No.